

γει ὁ Σοφοκλῆς, «δὲν θά ἀποτύχης». Ἄλλὰ κατὰ τοῦ Δάρβιν οἱ πάντες ἀπέτυχον. Μὴ ἀπαντῶν ποτὲ εἰς τὰ ὑβρεολόγια καὶ τὰ ἀνεπιστήμονα ἔργα τὰ ἀφ' ἀπάσης τῆς Εὐρώπης κατ' αὐτοῦ ἐκτοξευόμενα, ἤρουν μετὰ εἰλικρινείας καὶ ἐπιστημονικοῦ σεβασμοῦ τὰς γνώμας τῶν ἀληθῶς ἀντιπάλων, ἀνέφερον αὐτὰς ἐν τοῖς συγγράμμασί του, καὶ οὕτω διαδίδων αὐτὰς περαιτέρω κατεδείκνυε ποῦ κεῖται τὸ σφαλερὸν αὐτῶν. Προσθέσωμεν δ' ἐνταῦθα ὅτι εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ καταφορὰν συνετέλεσαν ἔτι μᾶλλον καὶ πολλοὶ τῶν αὐτοκαλουμένων δαρβινιστῶν, οἵτινες γινώσκοντες τὴν θεωρίαν τῆς ἀναπτύξεως ἐκ τῆς ἀναγνώσεως περιλήψεως τινὸς συντόμου, ἀνεφαίνοντο ἀπόστολοι τῶν νέων ἰδεῶν, ἐξῆγον ἴδια ἀνεφάρμοστα συμπεράσματα, καὶ ἐπιτίθεντο δι' ὑβρεῶν ἰδίως κατὰ τοῦ κλήρου, ἀνευ ἀνάγκης, ἀπλῶς δὲ καὶ μόνον ὅπως προκαλέσωσι θορυβὸν καὶ ταραχὴν καὶ ἀποκτηθῶσιν ὄνομα.

Ἄν ὁ Δάρβιν κατέλιπε χειρόγραφα ἢ οὐ εἶνε ἄγνωστον μέχρι τοῦδε. Δὲν φαίνεται ὅμως πιθανόν. Ἐν γένει δὲ, πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν, αἱ τελευταῖαι αὐτοῦ ἐργασίαι, γενόμεναι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ μακροῦ αὐτοῦ βίου καὶ περιστρεφόμεναι ἰδίως ἐπὶ βοτανικῶν ζητημάτων, καίτοι φέρουσαι τὸν χαρακτῆρα τῆς ἄκρας αὐτοῦ ὑπομονῆς καὶ καρτερίας, ἐπηρεάσθησαν πῶς ὑπὸ τῆς γεροντικῆς ἡλικίας, τῆς ἀμβλυνοῦσης ἐνίοτε τὴν δξύτητα τῆς νεανικῆς δράσεως.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπετείου ἐπιθεωρήσεως παρέχοντες σήμερον βραχεῖαν ἐπιθεώρησιν τοῦ βίου τοῦ ἀποθανόντος φυσιοδίφου, θέλομεν ἄλλοτε ἐν ἄλλοις τῆς Ἑστίας φύλλοις, κατὰ διαλείμματα καὶ ἐν ἰδίῳις κεφαλαίοις διευκρινίζει καὶ ἐπεξηγεῖ διὰ παραδειγματῶν τὰ καθέκαστα τῆς θεωρίας τῆς ἀναπτύξεως τμήματα. Ἐν τῇ ἐπιθεωρήσει δὲ ταύτῃ, καθὼς καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς, θέλομεν ἔχει ὑπ' ὄψιν ἡμῶν τὸ χάριν τῶν πολλῶν γεγραμμένων σύγγραμματα τοῦ Seidlitz, τὰ συγγράμματα αὐτοῦ τοῦτου τοῦ Δάρβιν, πρὸς δὲ, καὶ κυρίως, αὐτὸν τὸν ἀναγνώστην τῆς Ἑστίας, οὐτινος αἱ ἐπὶ φυσικῶν πραγμάτων γνώσεις, νομίζομεν, δὲν θ' ἀποκρούσωσι οἷαςδὴποτε ἐπεξηγήσεις.

* * *

ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΑΕΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΦΩΤΟΣ

εἰς τὴν υγείαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ἀληθὴς τροφή τῆς ζωῆς εἶνε ὁ ἀήρ ὃν ἀναπνέομεν. Ἐκ τῆς ποιότητος αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἡ ἄρμονία τῶν οὐσιωδῶν τῆ ζωῆ λειτουργιῶν, αἵτινες ἐκανονίσθησαν ἐπὶ τῇ βιάσει τακτικῆς ἀπορροφῆσεως ἀέρος ἀποτελουμένου ἐκ κράματος πάντοτε ἀπαραλλάκτου, οἷον τὸ ἐπὶ τῶν λόφων, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀγρῶν. Ὁ ἀήρ τῶν ἀγρῶν, ὁ ἀκαταπαύστως ἀνανεούμενος ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, εἶνε

τὸ μόνον στοιχεῖον, διὰ τὸ ὁποῖον εἶνε προδιατεθειμένοι οἱ πνεύμονές μας, τὸ αἷμά μας, οἱ ἱστοὶ μας. Αὐτὸς εἶνε τὸ ἀθάνατο γέρον τῆς μακροβιότητος. Ἄλλ' οἴμοι! πόσοι στεροῦνται τοῦ ἀπαραιτήτου τούτου στοιχείου τῆς ζωῆς καὶ τῆς υγείας! Καὶ ἐκ τῶν ἐχόντων δὲ τοῦτο εἰς τὴν διάθεσιν τῶν πόσοι στεροῦνται ἐκουσίως τῶν εὐεργετημάτων του!

Οἱ ἄνθρωποι φροντίζουν μεχρις ὑπερβολῆς περὶ τῆς ἐκλογῆς τῆς τροφῆς αὐτῶν, λαμβάνουσι μυριάς προφυλάξεις περὶ τῆς ποιότητος αὐτῶν, ἀναζητοῦσι δὲ καὶ τιμωροῦσι τοὺς νοθεύοντας τὰ ποτὰ ὧν ποιοῦνται χρῆσιν ἢ φαντασία τῶν ἐξογκόνει τὸν ἐξ ἀνωδύου τινὸς νοθείας ἢ ἀβλαβοῦς ἀντικαταστάσεως ἐπαπειλοῦντα αὐτοὺς κίνδυνον καὶ κατὰ παράδοξον ἀνακολουθίαν αὐτοκτονοῦνται ἐκουσίως διὰ τῆς βραδείας ἀσφυζίας καὶ τῆς χρονίας δηλητηριάσεως, μὴ ἀναπνέοντες ἀέρα καθαρὸν, ζωογόνον, οὐτινος ἡ Φύσις ἐκάνονισε τὸ κράμα κατὰ τὴν πρὸς συντήρησιν τῆς ζωῆς αὐτῶν ἀναγκαίαν ἀναλογίαν. Καὶ ἐν τούτοις ὁ καλὸς ἀήρ εἶνε ἀναγκαιότερος ἔτι καὶ τοῦ καλοῦ ἄρτου. Μετριωτάτη τροφή πεπτομένη ἐν υγιᾷ ἀτμοσφαίρᾳ εἶνε ὠφελιμωτέρα ἀρίστης τροφῆς, καταναλισκομένης ἐν ἀκαθάρτῳ ἀτμοσφαίρᾳ.

Πᾶσα ἀναπνοὴ εἰσάγει εἰς τοὺς πνεύμονας ἡμίσειαν περιπὸν λίτραν ἀέρος, καὶ ἐπειδὴ κατὰ μέσον ὅρον ἀναπνέομεν 18 φορές κατὰ λεπτὸν, καταναλίσκομεν ἐν μιᾷ ὥρᾳ 540 λίτρας ἀέρος ἢτοι 13,000 λίτρας εἰς 24 ὥρας. Πᾶσα σποδρὰ κίνησις τῶν μυῶν, πᾶσα ἄσκησις αὐξάνει τὴν ποσότητα τοῦ ἀναπνεομένου ἐν δεδομένῳ χρόνῳ ἀέρος.

Δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν ἰδέαν τινὰ ἐκ τῶν ἐξῆς ἀριθμῶν, οἵτινες παριστῶσι τὴν ἀναλογίαν τοῦ ἀναπνεομένου ἀέρος κατὰ τὰς διαφόρους θέσεις καὶ καταστάσεις τοῦ σώματος. Π. χ.

* Ἄνθρωπος κεκλιμένος ἀναπνέει	1,00
» ὀρθός	1,33
» βαδίζων ἡρέμα	1,90
» βαδίζων ταχέως	2,76
» ἔφιππος, ἐν τριποδισμῷ	4,05
» νηχόμενος	4,32
» τρέγων	7,00

Μεταξὺ τῆς ἀπολύτου λοιπὸν ἡρεμίας καὶ τῆς ταχυδρομίας ἡ ἀναλογία εἶνε 1 πρὸς 7. Δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν ἀκριβέστερον τὸν ὑπολογισμὸν τοῦτον. Ὑπελογίσθη ὅτι ἄνθρωπος, μέσου ἀναστάματος, νῆστις, ἐν θερμοκρασίᾳ 32 βαθμῶν, καταναλίσκει καθ' ἐκάστην ὥραν 24 λίτρας περιπὸν δξυγόνου· ἔχει ἀνάγκην 26 λιτρῶν ἂν ἡ θερμοκρασία εἶνε 15 μόνον βαθμῶν. Ἄν ἐκτελεθῇ σποδρὰν κίνησιν, μηχανικὴν ἐργασίαν, ἀπαιτοῦσιν ἔντασιν τῶν μυῶν ὅσην καὶ ἡ ἀνύψωσις 15 λιτρῶν βάρους εἰς ὕψος 200 μέτρων ἐν διαστήματι ἐνὸς λεπτοῦ, καταναλίσκει, καθ' ὥραν, 63

λίτρας ὀξυγόνου, καὶ ἂν ἐκτελῆ τὴν ἐργασίαν ταύτην κατὰ τὴν πίψιν ἔχει ἀνάγκην 71 λιτρῶν τοῦ ἀερίου τούτου.

Ἐκ τῶν ἀριθμῶν τούτων ἐξάγονται περίεργα καὶ ἐνδιαφέροντα συμπεράσματα. Ἀποδεικνύεται ὅτι ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ μηχανῇ, ὡς καὶ ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευασθεῖσι μηχανισμοῖς, ἡ παραγομένη θερμότης ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν κτωμένην δύνάμιν. Ὅπως τεμάχιον γαιάνθρακος καίμενον ἐν ἀτμομηχανῇ μεταβάλλει τὴν ἐκ τῆς καύσεως τοῦ παραχθεῖσαν θερμότητα εἰς μηχανικὴν δύνάμιν, οὕτω ἡ αὔξησις τῆς ἀνθρωπίνης καύσεως παράγει τὴν ἐργασίαν ἡμῶν. Ἐφ' ὅσον αὐξάνει κατ' ἔντασιν καὶ ἀναπτύσσει πλείονα μηχανικὴν δύνάμιν, οἱ πνεύμονες ἀπορροφῶσιν ἀνάλογον ποσότητα ἀέρος. Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ εἰπώμεν: ἐργάζεσθαι ταῦτόν ἐστὶ τῷ καίεσθαι.

Οἱ πνεύμονες εἰς ἐκάστην ἐκπνοήν, δηλαδὴ ὁσάκις τὸ στήθος συστέλλεται, ἐκδιώκουσι ποσότητα τινὰ ἀνθρακικοῦ ὀξέως. Ἀνθρώπος ἡρεμῶν ἐκπνέει κατὰ μέσον ὄρον 21 λίτρας περίπου καθ' ὥραν, ἥτοι 11 γραμμάρια καθαροῦ ἀνθρακος. Ἄλλ' ἡ ἀναλογία τοῦ ἐκπνεομένου ἀνθρακικοῦ ὀξέως ἀκολουθεῖ τὴν τοῦ εἰσπνεομένου ὀξυγόνου, κατ' ἀκολουθίαν αὐξάνει διὰ τῆς ἀσκήσεως, τῆς ἐργασίας. Ὁ ἐκ τῶν πνευμόνων ἐξερχόμενος ἀήρ περιλαμβάνει, ἐπὶ πλέον ὕδατινους καὶ ζωϊκὰς ἀναθυμιάσεις, αἵτινες ταχέως ἀποκτῶσι ὀσμὴν τινὰ ναυτιώδη, ἂν μὴ διαλυθῶσιν ἐν ἀπείρῳ ποσότητι ἀέρος.

Ἄλλὰ τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ εἶνε ἀκατάλληλον πρὸς καύσιν, καὶ κατ' ἀκολουθίαν πρὸς ἀναπνοήν. Ἄφ' οὗ λάβομεν δύο ὑαλίλους κώδωνας, πλήρεις ἀέρος μὴ δυναμένου ν' ἀνακαινισθῇ, ἂν θέσωμεν ἐντὸς τοῦ ἐνὸς κηρίον καὶ ἐντὸς τοῦ ἑτέρου πτηνὸν βλέπομεν μετ' ὀλίγον τὸ κηρίον σθεννύμενον καὶ τὸ πτηνὸν λιποθυμοῦν ἐξ ἀσφυξίας. Ἡ καύσις, διὰ τῆς φλογὸς καὶ διὰ τῆς ἀναπνοῆς, ἠνάλωσε ἐν μέρει τοῦ ὀξυγόνου καὶ ἀντικατέστησεν αὐτὸ δι' ἀνθρακικοῦ ὀξέως, καὶ, μολονότι ὅλον τὸ ὀξυγόνον δὲν ἐξήντηλήθη, τὸ δηλητηριώδες ἀέριον καθιστᾷ ἀνωφελὲς τὸ ὑπολειπόμενον. Πανταχοῦ λοιπὸν, ὅπου ἀναπνέομεν, παράγεται τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ, οὗτινος ἡ συσσώρευσις προξενεῖ κατ' ἀρχὰς κεφαλαλγίαν, ῥοπήν πρὸν ὕπνον, εἶτα λήθαργον, καὶ τέλος θάνατον.

Ὅσον ἐπικίνδυνον καὶ ἂν ἦ τὸ ἀέριον τοῦτο, εἶνε ἥττον ἐν τούτοις ἐπικίνδυνον τῶν ζωτικῶν ἀναθυμιάσεων τῆς ἀναπνοῆς. Πανταχοῦ ὅπου ὑπάρχει συσσώρευσις, ἐν τοῖς οἰκήμασι τῶν ἐργατῶν τῶν πόλεων, ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις, τοῖς στρατῶσι, τοῖς νοσοκομείοις, τὸ ἀνθρώπινον μίasma ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἀναθυμιάσεων τοῦ δέρματος καὶ τῶν πνευμόνων, καθίσταται μοιραίως πηγὴ ἀσθενειῶν, οἷον τῆς ἀναιμίας, τῶν ἐξανθηματικῶν νόσων, τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ, τοῦ τύφου, καὶ τῆς τὴν προσβαλλομένην ὑγιεινὴν

ἐκδικούσης ἐκείνης νόσου, τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ἀποτρόπαιον ὄνομα *σηψαιμίας*.

Ἡ συμπύκνωσις καὶ συσσώρευσις τῶν ἀνθρώπων ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσιν, εἶνε ἐν τῶν σπουδαιοτάτων αἰτίων τῆς προόδου θνησιμότητος. Ἀποθνήσκουσι κατ' ἔτος ἐν Βιέννῃ 1 ἐπὶ 22, ἐν Παρισίοις 1 ἐπὶ 30. Ἐν Λίβερπουλ, ἐν ταῖς συνοικίαις ταῖς οἰκουμέναις ὑπὸ εὐδῶρων ἀριθμοῦνται 22 θάνατοι ἐπὶ 1000 κατοίκων, καὶ 43 ἐπὶ 1000 ἐν ταῖς ὑπὸ τοῦ λαοῦ κατοικουμέναις. Ἐν Μάντσεστερ ἡ θνησιμότης εἶνε 1 ἐπὶ 28, ἐν ᾧ κατέρχεται μέχρις 1 ἐπὶ 57 ἐν τῇ περίεξ ἔξοχῇ. Ἡ ἀναπνοὴ τῶν κατοίκων τῶν Παρισίων ἐκχέει καθ' ἐκάστην, ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ 600.000 κυβικὰ μέτρα ἀνθρακικοῦ ὀξέως. Ἡ ποσότης διπλασιάζεται τοῦλάχιστον ὑπὸ τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῶν καιομένων ὑλῶν. Προσθέσατε εἰς τὸν πελώριον τοῦτον ὄγκον τοῦ ἀσφυκτικοῦ ἀερίου, τὸ φωταέριον, τὸν καπνὸν, τὰ ὀξέα, τὰς κόνεις, τὰς σπυρίδας ὕλας, τὸ ἀνθρώπινον μίσμα, τὰ μικροσκοπικὰ σπέρματα, καὶ σχηματίσατε ἰδέαν τινὰ περὶ τοῦ ἀέρος, ὅστις κυκλοφορεῖ καὶ μετὰ τήσεως δυσκολίας ἐν ταῖς στεναῖς ὁδοῖς καὶ ταῖς συσφιγμέναις αὐλαῖς. Κατὰ τινὰς ὥρας, ἐν καιρῷ ὀμβρῶδαι, ἡ νοσοδεστέρα αὕτη ἀτμόσφαιρα ὑποβάλλει μοιραίως ὅλον τὸν πληθυσμὸν εἰς μερικὴν δηλητηρίασιν. Βίς τὰς συνήθεις περιπτώσεις, τ' ἀποτελέσματα τῆς δηλητηρίασεως τῆς πόλεως ἐκδηλοῦνται διὰ τῆς ἀναιμίας, τῆς χλωρώσεως, τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ, καὶ τῶν ἐπιδημιῶν. Εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐξακριβώσωμεν ταῦτα δι' ἀριθμῶν; Ἄν παρατηρήσωμεν τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐγχειρίσεως, παραδείγματος χάριν τοῦ ἀκρωτηριασμοῦ τοῦ μηροῦ, εὐρίσκομεν ὅτι ἐν νοσοκομείοις περιλαμβάνουσι 100 ἀσθενεῖς, ἀποθνήσκουσι 25 ἐπὶ 100 ὑφισταμένων ἐγχειρίσιν, 31 τοῖς 100 ἐν τοῖς περιλαμβάνουσι 200 ἀσθενεῖς, 40 τοῖς 100 ἐν τοῖς περιλαμβάνουσι 400 καὶ ἐν τοῖς νοσοκομείοις τῶν Παρισίων ἀποθνήσκουσι 74 ἐπὶ 100! Ἴδου τί ἐπιφέρει ἡ συσσώρευσις τῶν ἀνθρώπων! Ὁ ἀνθρώπος εἶνε δηλητηριον πρὸς τὸν πλησίον του, ἂν δὲν ἀνακαινίζῃ ἐπιμόνως τὸν ἀέρα, τὸν ὁποῖον ἀναπνέει.

Ἵπολογίζεται, ὅτι τὸ ἄτομον μεμονωμένον ἔχει ἀνάγκην πρὸς κατάλληλον ἀναπνοήν, 20 κυβικῶν μέτρων ἀέρος καθ' ὥραν, ὅτι ἀναγκαίουσι 60 κατ' ἄτομον ἐν τοῖς στρατῶσι καὶ 80 ἐν τοῖς νοσοκομείοις. Ἡ ὄσφρησις εἶνε συνήθως ἀρκοῦντως ἀσφαλὴς ὁδηγὸς πρὸς ἐκτίμησιν τῆς ἀκαθαρσίας τοῦ ἀέρος, ὁσάκις εἶνε μεμολυσμένος διὰ μίσματος ἀνθρώπινου, καὶ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι εἶνε ἐπικίνδυνον νὰ ζῆ τις ἐν οἰκῆματι ἀποπνέοντι, ἔστω καὶ ἀσθενέστατα, τὴν χαρακτηριστικὴν ταύτην ὀσμὴν.

Εἶπομεν ὅτι τὸ μεμονωμένον ἄτομον ἔχει ἀνάγκην καθ' ὥραν 20 κυβικῶν μέτρων ἀέρος. Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἐν χώρῳ στεγανῶς κε-

κλεισμένω, περιλαμβάνονται 480 κυβικά μέτρα, δύναται τις ν' αναπνεύση κανονικῶς ἐπὶ 24 ὥρας. Ὁ ἀήρ τοῦ χώρου τούτου θὰ πληρωθῇ ἀνθρακικῶ ὀξέος, πρὸς ζήμιαν τοῦ ὀξυγόνου του, καὶ μολυνθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου μιάσματος, θὰ εἶνε νοσηρὸς καὶ ἐπικίνδυνος μετὰ τινὰς ὥρας. Δὲν ἀρκεῖ λοιπὸν νὰ μετρῶμεν τὸν κυβικὸν χῶρον τῶν διατημάτων ἡμῶν ὅπως δώσωμεν εἰς ἕκαστον τὸ ἀπαραίτητον διάστημα, ἀλλὰ χρειάζεται προσέτι ἀερισμὸς ἐπίμονος, ἀκατάπαυστος, ν' ἀνακαινίζῃ συνεχῶς τὴν ἀτμόσφαιραν, ὅπως ἕκαστον μῦριον τοῦ ἀέρος ἀναπνέεται μόνον ἅπαξ. Μὴ λησμονῶμεν ἐπίσης νὰ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι τὰ ἄνθη, τὰ ζῶα, τὰ φῶτα, ὑφαιροῦσιν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου μέρος τῆς ἀερίας τροφῆς του. Κῦον μεγαλόσωμος διαφθεῖρει τόσον τὸν ἀέρα, ὅσον καὶ ἄνθρωπος κηρίον ἀνημμένον παράγει ἴσον τῷ ἀνθρώπῳ ἀνθρακικὸν ὀξῦ.

Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει μόνον ἀνάγκην καθαροῦ καὶ ἐλευθέρου ἀέρος, ἀλλ' ἔχει ἀνάγκην, ὅπως καὶ τὸ φυτὸν, τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας, ὅπερ τροποποιεῖ τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς. Ἄν στερηθῶσι τοῦ ἡλίου, ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ φυτὸν, ὑφίστανται τὴν αὐτὴν πάθησιν, χάνουσι τὸ χρῶμά των καὶ μαραινόνται: τὸ ἄνθος καθίσταται στεῖρον, ἀπόλλυσι τὴν μορφήν του μετὰ τοῦ χρωματὸς του, φθίνει καὶ ξηραίνεται. Θεσατέ το ἐν σκοτεινῷ χώρῳ, ἐν ᾧ μία μόνη εἰσδύει φωτεινὴ ἀκτίς, καὶ ὡς ὑπὸ ἐμφύτου τινος ὁρμῆς στρέφεται πρὸς τὴν στενὴν ῥωγμὴν, ὡς ὁ δεσμώτης κρεμάται εἰς τὴν κικλίδαν τῆς εἰρκτῆς του, ὅπως ἀποθαυμάσῃ λαθραίως τὸ πρῶτον τοῦτο θαῦμα τῆς δημιουργίας, ἄνευ τοῦ ὁποίου τίποτε δὲν θὰ ἔζη: τὸ φῶς.

Δὲν σὰς ἔτυχε ποτὲ νὰ αἰσθανθῆτε ποῖαν τινα συμπαθειαν πρὸς ἀσθενικὸν φυτὸν, εἰς τὸ ὁποῖον προσεκτικῆ χεὶρ μάτην προσπαθεῖ νὰ δώσῃ ζῶην, ἐκθέτουσα αὐτὸ ἐπὶ παραθύρῳ βλέποντος πρὸς βορρᾶν ἐν τῷ βᾶθει στενῇ; αὐλῆς, περιβαλλομένης ὑπὸ ὑψηλῶν οἰκοδομῶν; Τὸ ἄνθος δὲν ἀλγᾷ, καὶ ἐν τούτοις τὸ λυπούμεθα, διότι ἔχομεν ἐμφυτον αἰσθημα τῶν ἀρμονικῶν τῆς φύσεως, καὶ πᾶν τὸ μὴ ἐκτελοῦν τὴν ἀποστολήν του ἐμπνέει ἡμῖν ὀδυνηρὰν ἐντύπωσιν, ὡς παράχορδος φθόγγος ἐν μέσῳ συμφωνίας. Ἐπὶ πλέον, εἰξεύρομεν ὅτι πᾶς ἐκτροχιασμὸς ἀπὸ τῆς καθεστῶσης τάξεως προξενεῖ ὀδύνην εἰς τὰ ζῶα, καὶ ἐκτείνωμεν καὶ ἐπ' αὐτῶν ἔτι τῶν ἀψύχων τὸ ἐνδιαφέρον μας καὶ τὰς συμπαθείας μας.

Παράδοξον πρᾶγμα! Συγκινούμεθα διὰ τὴν τύχην πασχούσης ῥοδωνιάς βλέποντες αὐτὴν φανταζόμεθα πόσον ἀκαίαια ἔδει νὰ εἶνε, ζητούμεν τὸν ἐνοχον τοῦ κατὰ τῆς φύσεως τούτου ἐγκλήματος, καὶ ἐν τούτοις παρερχόμεθα ψυχροὶ παρὰ παιδίον χοιραδικόν, ῥαχιτικόν, δυστυχῆς πλασματικὸν μεμαραμένον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνοῦνται ἀέρα καὶ φῶς! Δὲν εἶνε ἀναισθησίς, ἀλλὰ ἔστις. Ἡ μεμαραμένη ῥοδωνιά μας φαίνεται ἀνω-

μαλία· τὸ ἀσθενικὸν παιδίον δὲν ἐπισπᾷ τὴν προσοχὴν ἡμῶν· ἐντύπωσιν ἐμποιοῦσιν ἡμῖν αἱ ἐξαιρέσεις μόνον, τὰ παιδία τὰ ὄντα ῥοδοκόκκινα καὶ εὐρωστὰ.

Καὶ οὐχὶ μόνον τὸ τέκνον τοῦ ἐργάτου, τοῦ χειρῶνακτος πάσχει ἀτροφίαν ἐν τῇ στυγνῇ καὶ στενῇ ἀτμόσφαιρᾳ τῶν μεγάλων πόλεων· οἱ ἀπόγονοι τῶν καλουμένων εὐτυχῶν τῆς γῆς δὲν εἶνε εἰς καλλιτέραν κατάστασιν. Ἐνίοτε μάλιστα ἡ πλάστιγξ κλίνει πρὸς τὸ πτωχὸν παιδίον. Ἡ ὁδὸς εἶνε ἰδικὴ του καὶ δύναται δσαῖς θέλῃ νὰ παίξῃ ἐλευθέρως. Ἐνῶ ἐν ταῖς εὐπόροις τάξεσι ἡ πρώτη ἀνατροφή ἀρχίζει διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως παντός, οὐτινος ἔχει ἀνάγκην τὸ παιδίον. Τὰ διαιτήματα εἶνε περιπετραγμένα, σκοτεινὰ σχεδὸν ὑπὸ τῶν καταπιπτόντων παραπετασμάτων καὶ τὸ μικρὸν πρέπει νὰ ἐννοήσῃ πρὶν ἀθρῶσῃ τὴν πρῶτην του λέξιν πρὶν τολμήσῃ τὸ πρῶτόν του βῆμα ὅτι ἡ ἀκνησία εἶνε τὸ καθῆκον τῶν καλῶς ἀνατεθραμμένων καὶ φρονίμων παιδιῶν. Τὸ μικρὸν παιδάκι γίνεται φρόνιμον, ἀλλὰ ἀντὶ ποίας θυσίας! Ἐκτός μεταξωτῆς τινος ἐπιδερμίδος καὶ ἀβροτάτης τινὸς συμπεριφορᾶς κατὰ τᾶλλα εἶνε ὅμοιον πρὸς πτωχὸν παιδίον, καχεκτικὸν καὶ μεμαραμένον. Οἱ γονεῖς λέγουσιν ὅτι εἶνε *delicato*, ἀβρόσωμον, οἱ φίλοι τοῖς συγχαίρουσι διότι τὸ τέκνον τῶν ἔχει ἐξωτερικὸν ἀριστοκρατικόν. Ἡμεῖς δὲ λέγομεν ὅτι εἶνε θύμα ἀθῶων τῆς ἀμυθίας, τῆς ἀμεριμνησίας, τῶν προλήψεων, ὅπως καὶ τὰ τοῦ ἐνδοῦς, τὰ φυτοζωοῦντα ἐν τῇ σκοτεινῇ καὶ ὑγρᾷ τῶν τρώγλῃ οἰκτείρομεν ἐξ ἴσου ἀμφοτέρα, διότι τὰ ἄτονα ταῦτα σώματα δὲν δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς τόπος διαμονῆς εἰς ὑγίαν καὶ ἰσχυρὰν ψυχὴν. Μαρινομένου τοῦ σώματος διαστρέφεται καὶ γίνεται ἀτροφικὴ καὶ ἡ διάνοιά των. Ἄερα! δότε τοῖς, ἀέρα καὶ ἥλιον!

ΕΥΛΟΓΙΑ

Ἡ λέξις *εὐλογία*, ἢν ἀτόπως γράφουσι τινες *εὐφλογίαν*, ἀγνωστος τοῖς ἀρχαίοις ἐν τῇ σημασίᾳ τῆς λοιμικῆς νόσου, ὡς ἀγνωστος θὰ ἦτο ἴσως καὶ αὐτὴ ἡ νόσος, ἀναφέρεται τὸ πρῶτον ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ Προδρόμου, τοῦ κοινῶς Πτωχοπροδρόμου καλουμένου, τοῦ κατὰ τὴν δωδεκάτην ἑκατονταετηρίδα ζήσαντος γνωστοῦ στιχοπλόκου. Ἐν ἐπιστολῇ τινι «τῷ ὀρφανοτρόφῳ »διὰ τὴν κατασχούσαν λοιμωξίν», γράφει οὗτος τὰ ἐπόμενα: «ἡ λοιμωξις, ἢν διὰ τὸ ἐπάρατον »πάντως *εὐλογωνμεῖν* εἰώθεσαν ἄνθρωποι, ἐν »εὐφρωτέρῳ κἂν γοῦν ἀπὸ τῆς σεμνωσιμίας τοῖς »καμνοῦσι γένοιτο¹». Τὴν ἀληθῆ τῆς λέξεως ἔννοιαν παρενόησεν ὁ πρῶτος ἐκδότης· ἀλλ' ἡ

1. Ἐν Notices et extraits des manuscrits. τ. VI σ. 541.